

СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ

Емилија Петрова Ѓорѓева¹, Снежана Мирасчиева², Ирена Китанова³,
Даниела Коцева⁴

¹ Д-р, УГД Факултет за образовни науки - Штип,
emilija.petrova@ugd.edu.mk , Крсте Мисирков бб

² Д-р, УГД Факултет за образовни науки - Штип,
snezana.mirascieva@ugd.edu.mk , Крсте Мисирков бб

³ Д-р, УГД Факултет за образовни науки - Штип,
irena.kitanova@ugd.edu.mk , Крсте Мисирков бб³

⁴ Д-р, УГД Факултет за образовни науки - Штип,
daniela.koceva@ugd.edu.mk , Крсте Мисирков бб

Апстракт

Училиштето е мошне стара воспитно - образовна организација која, гледано историски се менува зависно од општествените промени и се приспособува кон новите барања на општеството и неговите членови. Благодарение на тој свој динамизам, училиштето успеало да преживее многу постапни и револуционерни општествени промени, успешно сообразувајќи се со ново настанатите услови и околности, добивајќи нова функционална и соодветно дизајнирана ефикасна структура.

Современото училиште претставува комплексен и сложен организационски систем. Тоа произлегува од секојдневните односи на релација наставник - ученик, наставник - наставник и наставник – директор. Притоа, честа е појавата на т.н. “судир на генерации“. Тоа практично значи судир на две култури, културата на возрасните (образувачи и воспитувачи) и културата на младите-новите генерации (оние што се образуваат и воспитуваат). И сето тоа се одвива во една средина со свое опкружување и создаден амбиент во кој се реализира наставниот процес, со индивидуалните и споделените перцепции, ставови и мислења на членовите низ кои се случува животот во училиштето. Таа средина и тоа опкружување се карактеризираат со специфична организациска клима и организација на работењето на училиштето.

Клучни зборови: организациска клима, современо училиште, поддршка од директор, иницијативност и иновативност, планирање и креирање развој на училиштето.

Организирањето претставува комплексен процес на воспоставување, прилагодување и поттикнување на извршувањето на нормите и односите меѓу луѓето. Основните принципи на процесот на организирањето се: воспоставување на правила на однесување на вработените, дефинирање на правила за пристојност и одговорност, определување на начини на пристојност и одговорност, определување на начини на пренесување на компетенциите и потребата за култура на организацијата.

Во најширока смисла организацијата се третира како форма на поврзување на луѓето заради извршување на определени задачи и постигнување на цели. Поимот „организација“ ги акумулира поимите: простор, време, човек, средства, односи, услови, материја, енергија, цел, улога и мноштво други поими кои ја определуваат динамиката на животот и работата.

Организациите во суштина се група од луѓе кои се опфатени со активности за да ги постигнат посакуваните резултати во духот на нивните сопствени индивидуални и заеднички вредности и потреби (Beare).

Според Шуклев, (2008). организацијата претставува општествена единка која вклучува двајца или повеќе луѓе кои работат заедно на остварувањето на личните цели и целите на организацијата

Организацијата во себе ги вклучува следните елементи:

- Материјално - технички ресурси;
- Финансиски ресурси;
- Кадровски ресурси.

Интеракцијата на сите овие елементи овозможува остварување на заедничките цели, кои се основа за градење на визијата на организацијата. Училиштето е мошне стара воспитно -образовна организација која, гледано историски се менува зависно од општествените промени и се приспособува кон новите барања на општеството и неговите членови. Благодарение на тој свој

динамизам, училиштето успеало да преживее многу постапни и револуционерни општествени промени, успешно сообразувајќи се со новонастанатите услови и околности (Петковски, Алексова, 2004).

Училиштето е специфичен организациски систем, во кој за цел се поставува постигнување на високи резултати кои се во согласност со нормите и вредностите во општеството, во образованието и воспитанието.

Училиштето е дел, потсистем од глобалниот општествен, воспитно-образовен систем. Училиштето како организациски систем, според анализата и теориите на училиштето кои имаат влијание врз конципирањето и развојот на динамичноста, поседува универзални, трансвременски и транспросторни карактеристики (Петровска С. 2010).

- Училиштето е интелектуален партнер во своето опкружување. Восприема, преработува и продуцира интелектуални добра.

- Училиштето е социо-морален организациски систем. Насочено е кон изградување и промовирање на морални и хуманистички вредности.

- Училиштето е мултимедијална интерактивна средина. Во него се одвиваат сложени и суптилни комуникациски односи.

- Училиштето е пробабилистички систем во кој се остварува конверзија на различни информациски ресурси и нивна индивидуална перцепција.

- Училиштето претставува систем во кој тешко може да се воспостави рутина, како резултат на изразената динамичност и строга непредвидливост на училишната структура и нејзиното функционирање.

- Училиштето претставува организациски систем во кој со законски и подзаконски регулативи и концепции се обврзуваат за тимска работа, во која партиципираат сите субјекти.

Современата училишна организација може да се разгледува од три различни аспекти: институционален, функционален и структурен (Гоцевски, 2008).

Од **институционален аспект** организацијата на образованието покажува систем чие функционирање претпоставува остварување на однапред поставени цели, претставува „контролиран“ простор во кој луѓето под зададени услови, во меѓусебно определени односи и поединечни улоги извршуваат заеднички работи заради посакувани или однапред проектирани цели (Милорад, 1996). Поконкретно, кога организацијата се разгледува од аспект на институција тогаш треба да се земат предвид неколку детерминанти: контрола во смисла на ограничена слобода во делувањето на луѓето заради нивните улоги и позицијата што ја имаат во самата организација; поставените цели како замисла за очекуваните резултати од функционирањето на организацијата и просторот. Ова секако е во согласност со принципите на менаџирањето со човечките ресурси. Организацијата како институција, иако функционира на ограничен простор, таа се карактеризира со внатрешна динамичност и отвореност кон надворешната средина и ги има сите карактеристики на систем.

Од **функционален аспект** организацијата на образованието покажува **процес** на подредување на деловите на системот на функционирање, процес на воспитание кој тече во секој момент, во секоја воспитно-образовна институција и самиот термин подразбира некакво движење, прогрес на нешто во квалитативна и квантитативна смисла.

Структурниот аспект ги означува својствата, застапеноста, врските, интеракциите помеѓу елементите и надворешното опкружување, што значи ја покажува структурата на функционирање. Преку овој аспект ќе се согледуваат процесни резултати, се мисли на ефектот од функционирањето на организацијата кој се изразува како разлика на влезните од излезните елементи. Процесните резултати можат да бидат физички, интелектуални и

други ефекти кои се мерливи, а се предодредени според однапред поставени цели.

Стабилноста на едно училиште ја одржуваат следните три столба: цел, практика и постигнувања. Организациската структура дава податоци за поделбата на работата во организацијата и покажува како различните функции и активности се поврзани. Постоењето на секое училиште ќе биде неизвесно доколку не постои воспоставен систем на цели што се основа за градењето на училишната развојна визија. Во таа визија се вградени многу желби, надежи, интенции, планови, како лични, така и училишни. Овие три столба треба да се третираат паралелно, и тоа:

- Од аспект на процесот на работа и живеење во училиштето;
- Од аспект на индивидуите во тој процес.

Процесот треба да се анализира преку создадената клима за работа, развиеноста и актуелноста на училишната култура, воспоставените интерперсонални односи, практикувањето на власта и моќта на организациско ниво. Притоа, мора да се респектираат и особеностите на индивидуите-партиципанти во процесот, во поглед на нивното искуство, потенцијал, нивните нивоа на аспирации што се резултат на очекувањата и сопствениот концепт за работа и живеење. Сето ова ја потврдува и тезата за комплексноста и сложеноста на училиштето како еден отворен, динамичен и целесообразен систем.

Влегувањето во постмодерното општество наложува потреба од промени и во училиштата, бараат реконструкција на традиционалното училиште, промени кои водат кон подобрување, модернизирање и осовременување на училиштето како организациски систем.

Современото училиште се третира како организациски системзатоа што е дел од воспитно-образовниот систем, кој според суштината и карактерот претставува потсистем на глобалниот општествен систем со мошне сложена структура, со множество елементи, интеракции меѓу самите елементи (Атанасоска, 2008).

Секое современо училиште го карактеризираат неколку аспекти а тоа се:

1. интенционален аспект;
2. персонален аспект;
3. медиски аспект;
4. организациски аспект;
5. временски аспект (Петрова Ѓорѓева, 2007).

Интенционалниот аспект е важно обележје на современото училиште, и претставува намерна, свесна активност, која училиштето ја презема за подигање на една млада личност. Тој е ознака за планско водење и насочено воспитување и образување на младата личност, да се создаде од децата и младите свесни и одговорни граѓани кои ќе бидат подготвени за соочување со предизвиците на современото општество и светот во кој што живеат.

Персоналниот аспект во средиште го поставува ученикот. Тој е свртен кон учениот, неговите потреби, интереси, афинитети и можности. Упатува на воспоставување на двосмерна комуникација, демократски интерперсонални односи помеѓу наставниците и учениците. Наставниците и учениците се рамноправни партнери во решавањето на проблемските ситуации. Наставниците се во улога на модератори и фасилитатори во наставниот процес и ги насочуваат и оспособуваат учениците самостојно да планираат, да доаѓаат до сознанија, да истражуваат и да се самовреднуваат. Задача на наставникот е да овозможи слободен развој и слободно манифестирање на младата личност.

Медискиот аспект се темели на материјалистичката филозофија и принципот на нагледност, за кој посебно се залагал Коменски. Современото училиште ги има на располагање современите техничко-технолошки и комуникациски средства. Се користи информатичката технологија, разновидните аудио и визуелни средства, со што учениците се стекнуваат со информатички комуникациски вештини и се во можност да се вклучат во современиот цивилизиран свет и култура, да пребаруваат да разменуваат информации и да ги користат.

Организацискиот аспект го прави современото училиште најдобро уредена институција на воспитанието и обазованието. Прецизно се одредени временско-содржинските, просторно-техничките и реализичко-субјективните структури. Во училиштето влегуваат ученици со сиромашни животни и едукативни искуства, а излегуваат како едуцирани личности со продлабочени и квалитетни знаења од различни области и подрачја.

Временскиот аспект се согледува во добрата организациска поставеност на воспитно-образовниот и целокупната работа на училиштето. Животот и работата во современото училиште се одвива според прецизно утврдена динамика на активности и реализација на соодветни содржини во определни временски рамки (годишни, полугодишни месечни, неделни и дневни содржини).

Референци

1. Атанасоска, Т. (2008). Менаџирање во училиница, Битола: Педагошки факултет, Битола;
2. Bojanović, R. (1988). Psihologija međuljudskih odnosa, Beograd: Naučna Knjiga;
3. Jones, Jones, L. (2005). Comprehensive classroom management;
4. Jones, Jones, L. (2005). Comprehensive classroom management;
5. Johannessson, R. A., (1973). Some problems in the Measurement of Organizational climate, Organizational behavior and human performance;
6. Јованова - Митковска, С., (2013). Методологија на педагошко истражување со статистика (Електронски извор), Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет.